

Takové byly ideály, taková kriteria doby odcházející, která za třicet let vydala „mnoho knih, ale žádné dílo“. Jednotlivců v této odcházející době nedotýká se však tento odsudek v této příkrosti. Spravedlivě a s jemným taktem uznává nová generace v Bahrovi, Hauptmannovi, Wedekindovi a ostatních mnoho cenného a hodnotného, ale tyto hodnoty nejsou již hodnotami jejich a byly ostatně naplněny v dokonalosti a ryzosti mnohem větší ve Flaubertovi, Dostojevském, Whitmanovi. A cizí jest zejména mladé generaci nárokovost generace minulé, která se bludně domnívala, že stvořila moderní literaturu. Mladá generace se neklame: „Všecko zbývá, aby bylo vykonáno teprve. Kdo byl by dosti opovázlivý, aby literární činy těchto posledních třiceti let postavil hrdě vedle kterékoli minulé krásné doby německého písemnictví? *Jen nejpěšší skromností možno se z toho učiti*: a k ní hlásíme se jako k nejlepšímu údělu svému. Ti, kdož psali své první knihy před třiceti léty, odstranili boha i bohy — jest to snad proto, že jejich konání bylo odepřeno posvěcení? Poněvadž neměli míry, učiniti míru ze sebe — nedopustili se opovázlivosti?“

Naproti této minulé, záporné, duté, titánsky naladěné generaci materialisticko-vědecké staví mladí své klady, své ideály, své hodnoty: *skromnost a pokoru ve všem všudy jako vlastnost mravní a náboženskou*. Nový náboženský a mravní svět, cítí, dnes vzniká; v tomto světě zapustí kořeny bude první jich starosti, pak teprve buď zpíváno! Proto chtějí pracovati „s velkou pílí a bez řečí“. Nebudou sociální, ale *bratrští*; ne vykupitelští, ale *zbožní, zbožní v tradičním smyslu slova; nebudou objevovati látek a vytrubovati je s fanfárami!* Atd.

Takový jest obsah a tenor německé stati, nad níž není možná nezamyslití se.

Německá mladá generace ukazuje se v ní mnohem, mnohem zralejší a opravdovější než mladá generace česká. Mladí Němci přistupují, a to jest nejprve významné, k dílu literárnímu s pokorou a skromností, kde obdobná mladá generace česká nadýmá se do mesianistické pózy a vytrubuje s fanfárami svou samospasitelnost. A víc: německý programový článek ukazuje i, *jak zastarali a šosdětí jsou naši nejmladší*, neboť to, co chtějí a oč usilují — výlučně sociální pojmání člověka, přírodní mechanická a t. zv. exaktně vědecká inspirace, nové časové látky, bezbožecký pathos, nová „forma“ do beztvorosti uvolněná — *to všecko zahrnuje mladá generace německá jako charakteristické znaky generace staré, generace odcházejících padasátníků!* A bezděky dostává se tak i dosti učinění našemu listu, který první a jediný, přes všecko odium nepopulárnosti, ukázal na osudné vnitřní rozpory a povrchnosti, na rězky příjemné časové bludy, předsudky a klamy, na naturalistickou pohodlnost a rozvrácenost našich t. zv. mladých!

*V tomto programovém článku jsou místa opravdové odvahy, která jest dezerou umělecké i lidské moudrosti, o níž nezdálo se ani našim literárním frazérům, odkoukavším si od našich politiků a novinářů surovou taktiku a hrubou demagogii. *Tito* mladí opravdu myslí, jsou opravdoví *umělci a básníci*, kde naši mladí vycházejí na lov za úspěchem a za úspěchem nejbližším a nejhlučnějším! Opravdoví tvůrce nemůže nikdy koketovati s předsudky a slabostmi doby, ucházeti se o její přízeň tak neomaleně, nabízetí se jí tak kupecky, jako činí naši t. zv. nejmladší: toho dovede jen literární šplhavec. A výsledky jsou také podle toho: kdežto naši t. zv. mladí nemají skoro díla, které by ztělesňovalo jejich teorii, má německá mladá generace za sebou již tvorbu ne snad velkou, ale častnou, opravdovou, *svou*, jadrnou — ne odvary cizích děl, ne výrobky podle cizích formulek a receptů. Všecky pří-

spěvky, které uveřejnily posud Die weissen Blätter, jsou opravdové projevy *osobnosti*, ne cihly z jedné pece, podepisované různými jmény.

A ještě cos i stojí za zmínku v této souvislosti. Čtenář povšimni si ostrého slova o monismu, jistě kritického a dobře zdůvodněného. U nás monism stává se oficiálním světovým a náboženským názorem jedné politické strany a zcela patrné jest již nebezpečí, že každý spisovatel, v němž nenalezne kritika této strany monism, bude házen mezi staré železo, bude pokládán za zpátečníka a ducha nemyslivého. Proti tomuto jest již věru nejvyšší čas protestovati a ukázati, jak věc se vpravdě má. Prof. Mareš v řadě důmyslných článků odkryl vnitřní rozpory monismu energetického, problematičnost jeho jako koncepcie vědecké. *V literatuře, v tvorbě básnické* možno jest mluviti o monismu v dvojnásobném smyslu: Nejprve jako *o víře, o přesvědčení*, které inspiruje básníka-tvůrce; v tomto smyslu má monism *lutě* hodnotu, ne větší a ne jinou, než kterékoli jiná víra náboženská (a není vpravdě ničím jiným než věrou, vyslovenou terminologií přírodopysnou). Po druhé: může býti i *koncept básnického díla* a zde jest třeba připomenouti, že může býti adekvátním stylem děl lyrických, meditací, jimiž básník zrcadlí kosmos, zahloubává se do něho, splývá s ním. Ale nikdy nevysloví se jím na př. vývoj dějinný ve své dialektice, nevysloví se jím dramatické boje a sváry lidské bytosti, krise osobnostní, aniž společenské; zde bezesporně může jen *dualism* nebo *pluralism* býti pojetím úměrným a účelným.

Nezmiňuji se o tom, že pluralism jako koncepcie vědecká jest mnohem bezpečnější, mnohem prostší vnitřních kontradikcí. Upozorňuji zde jen, že *pro poesii* jest koncepcí nutnou, bytostnou, a že v tomto smyslu byl znám všem velikým básníkům a tvůrcům minulosti. Dnes *Rosny starší*, veliký moderní romanopisec francouzský, hájí velmi šťastně pluralism proti monismu i dualismu a očekává mnoho od něho v budoucnosti; dvacátý věk podle něho bude pluralistický. Není pochyby, že, má-li ráz příští literatury býti dramatický, neobejde se bez dualismu a pluralismu.

Jakub Deml o Dětských srdcích Růženy Svobodové

Jakub Deml, kněz a básník (a zásluhou jeho zůstane již, že skutečnil první a jediný posud v Čechách v této ryzosti sloučení obojího pojmu, který se posud před ním u nás nikdy úplně neprolnul a neprolne pravděpodobně po něm již nikdy), vydal novou deníkovou knihu „Pro budoucí poutníky a poutnice“, knihu, jak je píše již a *smí* psáti jen on — opravdu *smí* psáti jen on, neboť i věci nejdrobnější a zdánlivě nejvšednější, dotkne-li se jich jeho srdce *silnou* láskou milující, proměňují se v celky básnické nutnosti a výraznosti, ale zůstaly by zlomkovitou třští pod jiným *slabším* zařkadlem. Tedy: knihu deníkovou, kde zaznamenává s právnickou akribií všechna akta svého nekonečného procesu se svou vrchností církevní, který bude jednou hanbou několika episkopátů moravských a českých, a řekl bych hanbou celé církve, kdybych nepsal o muži, jenž svou hrdost vložil v pokoru a poslušnost před touto institucí, svou korespondenci, své meditace, sny a tuchy zmocněnějšího života duchového, své verše původní a přeložené, své dojmy ze současných lidí i knih. Tak zapsal si také dojmy z knihy „Dětská srdce“ a otiskl je na str. 247 své nové publikace, odkudž je opisují já, poněvadž dávno nečetl jsem kritiky tak *správné*, tak jasně vidoucí, tak pronikající ke kořenům bytosti autorovy.

„Všichni zarmoucení hledají, kde by se ukryli před pohledem a před hlasem lidským. Říkávají: Hned bych odešel na samý konec světa. Představují si, že všude na světě jsou lidé, nikde že jim není vyhnutí, jenom tam, kde se domnívají, že je konec, tam že již není nikoho, tam že najdou takové tiché místo, kde jich nikdo nevyruší ze žalu a z pláče.“ (Růžena Svobodová: „Dětská srdce“, str. 42.)

„Moji čtenářové nejsou mezi dnešními katolíky, a poněvadž kniha, ze které chci ukázat na svou zálibu v tajemném, jest krásná, stačí, řeknu-li: Moji drazí čtenářové, Růžena Svobodová vydala ‚Dětská srdce‘, která jistě máte. A poněvadž ‚Dětská srdce‘ máte, chápete zajisté, že se mi líbí každé dílo, v němž láska vítězí a závčas odchází, a v němž člověk mluví, ne svojí vinou, už ne s lidmi, nýbrž na příklad s koťátkem, s telátkem, s hluchým stařečkem, s dědouškem Šípkem, šlencem, s květinami a vůbec s kteroukoli věcí či bytostí *cizí*, tak jako já mluvím teď s Vámi. Z knihy ‚Dětská srdce‘ nejživěji se mne dotkla celá stránka 45 svou mystickou hloubkou a symboličností a potom obzvláště některé věty: ‚Ale o to již nedbal‘ (str. 47). ‚Je pravda, že je tomu Barbora naučila‘ (str. 58), ‚radovala se z toho, že jde nyní dobrovolně a ráda opatrovat bratříčka‘ (str. 82), ‚Nemečela jako koza, ale jako člověk, který napodobí kozí zamečení. Z malinkého okénka vycházel tento truchlivý hlas a Pavlínka se polekala i tohoto okénka, jako by bylo živé a mohlo jí doběhnouti‘ (str. 83), ‚Tak je to na světě, člověk musí umírat, aby mu lidé splnili největší prosbu‘ (str. 122). Avšak nejlubší a nejkrásnější a nejmystičtější a dnešním katolíkům i křesťanům nejnepochoptelnější větou této knihy jest: ‚Já nejsem otrhaný žid — mluvil jeho úsměv — já jsem dítě!‘ (str. 73)“

„Kdybych byl universitním docentem, aspoň pět semestrů přednášel bych o ‚Dětských srdcích‘. Ano, paní Růženo Svobodová. Ano! Všechnu vědeckou, estetickou i theologickou terminologii uvedl bych v pohyb, jakož stojí psáno: ‚Kosti suché, slyšte slovo Hospodinovo! Toto praví Pán Bůh kostem těmto: Aj, já vpustím ve vás ducha, a oživnete! A dám na vás žily a učiním, že zroste na vás maso a otáhnou ve vás kůže: a dám vám ducha, a oživnete a zvíte, že já jsem Hospodin!‘ (Ezech. 37.)“

Překlady dvou českých básníků do němčiny

Nákladem „Die Sonne“ v Drážďanech a v Lipsku vyšel svazček *Jana Nerudy, Freitags-Gesänge und andere Gedichte* v překladě R. Traubovs s literárně historickým úvodem Alb. Pražáka a se třemi reprodukcemi M. Švabinského, Jar. Suchardy a Ladislava Šalouna (LXVI + 33). Jak viděti, úvod převyšuje právě dvakrát poesii Nerudovu, z níž p. překladatel, právnický spisovatel český a, nemýlím-li se, advokát v Chebu, vybral ještě „Romanci o Černém jezeře“, „Romanci o Karlu IV.“, „Romanci o jaře 1848“, jeden „Prostý motiv“ (třetí zimní) a „Jana Kalventa, klempíře“; úvod převyšuje, řekl jsem, dvakrát slovo básníkovy a již tím působí dojmem, jako by byl český básník německému čtenáři vnucován; trochu více zdržlivosti v tom směru nebylo by škodilo. Nemám ostatně ilusí, že by Neruda v Německu právě dnes zažehl více než zvědavost literárně historickou; jediný opravdový význam, který může mít básník, uváděný v cizí literaturu, totiž oplodnění její básnické tvorby, zdá se mně, jest právě dnes vyloučen evropskou konstelací básnickou. Dnešní době, lačné po překypující životní radosti a síle, sotva kdo jest vzdálenější než Neruda „Zpěvů pátečních“, této pašijové poesie monotonně ponurě

a patheticky těžké, zakleté v kult bolesti a utrpení. Tím bych nerad snižoval obětavou a oddanou práci pana překladatele, vedeného krásnou touhou vyplnití přání jiného velkého básníka, Jaroslava Vrchlického, jenž by byl rád viděl Nerudu v dobrém překladě německém. Tento sen churavého mistra uskutečnil se touto knížkou ne-li cele, alespoň z pěkné části. Překládati Nerudu není jistě úkol snadný; právě temný a široký pathos Nerudův, místy lehce archaisující, který byl nečasový a poněkud anachronistický již v době, kdy vznikaly „Zpěvy páteční“, není lehké vystitnouti dnes, kdy celá poesie hledá a nalézá melodie zcela jiné.

Na příklad:

— A jaké děje, taký ten náš lidl
zlo — dobro, démon — bůh jej žilobně probíhá,
dnes jak by zářné z úběle byl slít,
a zítra tělo sseďlou krví *plihá* —

této dusné intonaci s lehkým archaistickým nádechem posledního slovesa není jistě snadné nalézt v cizím jazyku básnickou rovnocenninu. Pan překladatel nevychází ani z těchto míst nejobtížnějších (a vybral jsem úmyslně takové místo) poražen.

Wie sein Geschick kann unser Volk man schau'n!
Hat Böses, Gutes, Teufel, Gott in sich verborgen,
Heut' wie aus weissem Marmor ausgehau'n,
Geronnen Blut deckt seinen Körper morgen. (4)

Německá knížka Nerudova má dvojí úvod: úvod p. překladatelův a úvod literárního dějepisce Alberta Pražáka. První stať oživuje vzpomínky na česko-německou poesii Hartmannovu a Meissnerovu husitské inspirace a na dobu spočínajícího českého i německého liberálního radikalismu politického z let čtyřicátých a snaží se pak přiblížit Němcům Nerudu některými citáty, mimo jiné i z Karáskovy stati o Nerudovi z „Renaissančních tužeb v umění“. Zde jest přeložen i tento nesmysl: „Jsou torso, ale torso Michelangelovo, podobné *nehotovému mramorovému andělu z hrobu papeže Julia, jemuž schází křídla*, jehož pohled mluví však o vítězství myšlenky nad nehotovou formou.“ Opakuji: nesmysl. Neboť není prostě žádného Michelangelova nehotového bezkřídleho anděla z hrobu Juliova! Pan Karásek rád již plše o věcech, jichž nezná, a blýská se vědomostmi, jichž nemá. Pro náhrobek Julia II. kromě tří figur, Mojžíše, Lee a Rachel, které jsou v S. Pietro in Vincoli v Římě, byly určeny jen dvě figury, umírajícího otroka a spoutaného otroka, chované dnes v Louvru. A v celé tvorbě Michelangelově vůbec nenalezneš „nehotového mramorového anděla, jemuž schází křídla“! Jakého dojmů o opravdovosti a čestnosti moderní české literatury nabude vzdělaný cizinec, když čte takové rouhavé drzosti! Druhá úvodní stať vykládá pěkně genesis jednotlivých básní, skládajících „Zpěvy páteční“, a uvádí dobře do celé Nerudovy osobnosti. —

Bez jedinkého slova doprovodného vyšel sešit veršů *Otakara Březiny, Hymnen* v překladě pražského básníka *Otty Pícha* (ve sbírce „Der jüngerste Tag“ v Lipsku u Wolffa, stran 39). Jest to druhá samostatná překladová publikace z našeho největšího básníka moderního; první byly „Hände“, přebásněné Emilem Saudkem z Vídně. Německá kritika pozdravila Saudkův překlad hlavně jako čin etické ini-